

RESTAUROVÁNÍ BOČNÍHO OLTÁŘE PRAŽSKÉHO JEZULÁTKA Z KOSTELA SV. VAVŘINCE V KOSTOMLATECH

Vít Honys

Obr. 1. Kostomlaty, kostel sv. Vavřince, boční oltář, zřícená vrcholová plastika Boha Otce, stav před restaurováním. Foto: Vít Honys.

Obr. 2. Kostomlaty, kostel sv. Vavřince, boční oltář, vrcholová plastika Boha Otce, stav po restaurování. Foto: Vít Honys.

Závěrem léta roku 2003 se vlivem působení aktivního červotoče zřítla poloplastika Boha Otce ve svatozáři v vrcholu nástavce bočního oltáře Pražského Jezulátka v kostele sv. Vavřince v Kostomlatech, naštěstí bez vážnějších destruktivních následků. Vzniklý havarijný stav vyvolal potřebu řešení vzniklé situace restaurátorským zásahem, kterou umožnilo až poskytnutí finančního příspěvku z Programu restaurování movitých kulturních památek Ministerstva kultury ČR v letech 2006–2008.

Výše uvedený boční oltář je součástí stylově jednotného pozdně barokního mobiliárního vybavení kostela z let 1739–1740, na kterém se podílel teplický dvorní truhlář Vít Smrčka společně s duchcovským sochařem Matyášem Khünelem. Celý mobiliář byl přestafírován koncem 19. století bratry Hennlichovými z Chomutova.

Jde o portálovou, ke zdi přisazenou oltářní architekturu s předsazenou menzou, obsahující plastické druhotné tělo sv. Jana Nepomuckého obletované andílky s monstrancí, v níž je vsazen symbol světceva jazyka. Uprostřed retabula je osazena prosklená skříňka s plastikou pražského Jezulátka, na bočních konzolách spočívají podživotní plastiky sv. Antonína

Paduánského a sv. Walburgy. Nástavec je vyplněn basrelíefem znázorňujícím z profilu světecké postavy sv. Donáta a sv. Floriána s doprovodem menších plastik sv. Eligia a sv. Liboria na postranních konzolkách a završen již zmíněnou poloplastikou žehnajícího Boha Otce ve svatozáři. Povrchovou úpravu oltářní architektury tvořilo tmavozelené mramorování v kombinaci se zlacenými řezbářskými detaily, rouchem vrcholové plastiky Boha Otce a veristickou polychromií světeckých postav.

S ohledem na velmi silnou destrukci dřevní hmoty larvami červotoče bylo nutno oltářní architekturu s výzdobou demonstrovat, na místě důsledně konzervovat, petrifikovat a teprve poté podrobit restaurátorskému průzkumu. Ten pod stávající vrstvou polychromie prokázal pozůstatky původního mramorování v červenavém a modrozeleném odstínu u oltářní architektury i značný rozsah dochovanosti původní polychromie inkarnátů. S ohledem na dané finanční možnosti i souvislost s jednotnou povrchovou úpravou dalšího mobiliárního vybavení bylo po konzultaci s odborným pracovníkem NPÚ ÚOP rozhodnuto respektovat stávající tmavozelené mramorování oltářní architektury, avšak sejmout zaslepující mladší povrchové úpravy u plastik světců vč. realizace dořezeb a napodo-

Obr. 3. Kostomlaty, kostel sv. Vavřince, detail nálezu nástěnné malby za oltářem. Foto: Vít Honys.

bivých retuší u červotočem zničených detailů. Po demontáži oltářní architektury se za menzou ukázala osekáná profilace exteriérového pískovcového soklu původní románské lodi kostela. Nejpozoruhodnějším objevem však byl sondážním průzkumem zjištěný nález kvalitní raně barokní nástěnné malby z konce 17. století pod slabou vrstvou omítky na stěně, k níž byla přisazena oltářní architektura, znázorňující anděla hrajícího na varhanní pozitiv. Tato malba je mj. důkazem o realizaci dosud sporného raně barokního rozšíření kostela, které není spolehlivě písemnými prameny doloženo. Tyto skutečnosti vedly k závěru restaurovanou oltářní architekturu předsadit s využitím trámové zpevňující konstrukce v její zadní části o několik desítek cm od zdi s možností pohledové prezentace těchto nálezů a přístupu k nim.

Bortící se reliéf z oltářního nástavce bylo nutno před osazením z rubové strany zpevnit parketáží. Přínosnou se ukázalo prezentování původní kvalitní polychromie inkarnátů s naznačením řady realistických detailů, která odhalila původní kvality již téměř rokokově vnímaného plastického rukopisu. Již dnes je možno rozlišit u figurální výzdoby dva autorské rukopisy, jejichž přesnější určení bude vyžadovat další srovnávací studium. V rámci zpětné montáže bylo obnoveno i původní stylové prosklení menzy s druhotným tělem sv. Jana Nepomuckého (na místo nepůvodního provizorního bednění

z konce 19. století). Došlo tak k rehabilitaci ohrožené movité památky v souběhu s dalšími objevy podstatnými pro objasnění dosud málo známých etap stavebního vývoje kostela.